

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Шутько Тетяни Ігорівни

**за темою: «Управління витратами підприємств овочівництва»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

Ускладнення умов господарювання висуває нові вимоги до організації виробництва у сільськогосподарських підприємствах для забезпечення їх виживання та належного рівня прибутковості. Запорукою стійкого функціонування сільськогосподарського підприємства є досягнення належного рівня ефективності управління виробництвом, основою якого виступає удосконалення формування витрат, оптимізації їх структури та сталого зростання урожайності і продуктивності.

В сучасних умовах виключно важливого значення набуває проблема формування та управління витратами, яка є актуальною практично для всіх сільськогосподарських підприємств, незалежно від форми власності, розміру та фінансового стану. Але особливо актуальнана для великих та середніх підприємств, де витрати достатньо високі, а система управління ними більш складна і ризикована.

Управління витратами полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства та поширюється на всі елементи управління. Актуальність проблеми посилюється ще й тим, що інфляційні процеси, які мають місце впродовж останніх років, не сприяють зниженню рівня витрат, а прибуток досягається, в основному, не шляхом зменшення затрат на виробництво продукції, а за рахунок зростання відпускних цін.

Отже, удосконалення управління витратами є досить значимим як в теоретичному, так і в практичному плані. У зв'язку з цим не викликає сумнівів актуальність теми дисертаційної роботи Шутько Тетяни Ігорівни,

яка присвячена обґрунтуванню та поглибленню теоретико-методичних зasad і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення управління витратами підприємств овочівництва. Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- інтерпретувати зміст основних дефініцій теорії витрат виробництва та сформувати авторське їх трактування;
- удосконалити перелік та зміст статей калькуляції витрат виробництва продукції галузі рослинництва;
- обґрунтувати концептуальні засади формування системи управління витратами підприємств овочівництва;
- ідентифікувати основні проблеми та чинники, що негативно впливають на рівень витрат підприємств овочівництва;
- визначити особливості впливу витрат виробництва на економічну ефективність діяльності підприємств овочівництва за допомогою багатофакторних кореляційних моделей;
- запропонувати методику та оцінити ефективність управління витратами підприємств;
- визначити оптимальні параметри асортиментного портфеля підприємств овочівництва з використанням методів економіко-математичного моделювання;
- надати пропозиції щодо зниження витрат підприємств овочівництва на основі впровадження логістичного аутсорсингу.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету за темами: «Фінансове забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України» (номер державної реєстрації 01114U006058) та «Стратегічний розвиток підприємництва в аграрній сфері економіки» (номер державної реєстрації 0111U009859). Аналіз змісту дисертації дає підставу стверджувати, що її виконання дозволило зробити вагомий внесок у науково-дослідну роботу університету.

Таким чином, необхідність поглиблення теоретико-методичних зasad та розроблення практичних рекомендацій щодо ефективного управління витратами підприємств овочівництва визначає актуальність, наукове та практичне значення роботи, що опонується.

2. Ступінь обґрунтування і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі Шутько Тетяни Ігорівни є теоретично обґрунтованим, містять елементи наукової новизни, зокрема з напрямку управління витратами підприємств овочівництва і підвищення ефективності їх функціонування. Їх формування здійснюється на основі поглиблених вивчення теоретичних і методичних положень, узагальнення економічних публікацій, список яких включає 229 найменувань.

Достовірність результатів дисертаційної роботи базується на опрацюванні відповідних законодавчих та нормативних актів України, даних Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), офіційних матеріалів Державної служби статистики України, Дніпропетровського обласного управління статистики, даних статистичної звітності підприємств овочівництва Дніпропетровської області, наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми дослідження, інформації з мережі Internet.

Робота насичена цифровими даними та графічно інтерпретована, що сприяє ефективному сприйняттю викладеного дисертаційного матеріалу. Теоретико-методичною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для вивчення фундаментальних положень економічної науки з питань формування управління витратами підприємств овочівництва. Для досягнення мети дисертаційного дослідження використовувались загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, метод порівняння статистичних даних,

графічний метод, розрахунково-конструктивний, метод експертних оцінок, економіко-математичні методи, абстрактно-логічний та інші загальноприйняті методи й сучасні економіко-статистичні прийоми.

Мета і завдання дисертації сформульовані чітко та логічно, об'єкт і предмет взаємопов'язані, визначають напрями дослідження. Структура та зміст роботи відповідає поставленим завданням. Обґрунтованість результатів дослідження, їх практичну цінність засвідчує апробація матеріалів на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях, у роботі яких брав участь дисертант.

3. Оцінка змісту та наукової новизни дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Шутько Тетяни Ігорівни на тему «Управління витратами підприємств овочівництва» за змістом, сутністю, структурою та оформленням відповідає вимогам, встановленим до кандидатських дисертацій економічного профілю, містить анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи формування витрат підприємств овочівництва» узагальнено теоретичні підходи до розкриття основних дефініцій теорії витрат та сформульовано авторське визначення сутності понять «витрати» та «затрати»; визначено концептуальні основи формування системи управління витратами підприємств овочівництва; ідентифіковано особливості та чинники впливу на формування витрат в сільському господарстві; обґрунтовано методичні підходи до формування переліку статей калькуляції витрат сільськогосподарських підприємств.

У другому розділі «Оцінка сучасного стану формування та управління витратами підприємств овочівництва» проведено аналіз динаміки й структури витрат сільськогосподарських підприємств; виявлено основні тенденції формування витрат підприємств овочівництва, з'ясовано залежність ефективності виробництва овочів від динаміки окремих видів витрат та здійснено оцінку ефективності управління ними.

У третьому розділі «Пріоритетні напрями удосконалення системи управління витратами підприємств овочівництва» удосконалено елементи системи управління витратами підприємств овочівництва та запропоновано заходи її реалізації; надано пропозиції щодо оптимізації асортиментного портфеля та впровадження логістичного аутсорсингу на підприємствах з виробництва овочів.

Слід зазначити, що дисертація є завершеною науковою працею. Дисертаційні матеріали викладені логічно та послідовно, а висновки підтвердженні відповідними розрахунками. Робота наасичена теоретико-методичним та аналітичним матеріалом.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління витратами підприємств овочівництва. За результатами проведеного дослідження були визначені наступні положення як елементи наукової новизни:

вперше:

- розроблено теоретико-методичні засади дослідження процесу управління витратами підприємств овочівництва із системним урахуванням умов зовнішнього і внутрішнього бізнес-середовища, алгоритмізацією розробки системи управління витратами, оцінкою ефективності управління витратами та аналізом чинників, які впливають на їх формування;

удосконалено:

- теоретико-методичні засади формування системи управління витратами підприємств овочівництва, принциповою ознакою якої є виділення інформаційно-аналітичного, організаційного та результативного елементів з урахуванням їх призначення та інструментів і методів реалізації;
- класифікацію статей калькуляції витрат сільськогосподарських підприємств, принциповою ознакою якої є виділення статті

калькуляції для продукції рослинництва і тваринництва та виокремлення суми сплаченого єдиного податку, страхових внесків і платежів за користування позиками банків;

- методичний інструментарій планування в системі управління витратами підприємств овочівництва, який на відміну від поширених, передбачає дворівневе бюджетування витрат за центрами відповідальності дивізіональної структури управління підприємства;
- методичний підхід до оптимізації ємності асортиментного портфеля підприємств овочівництва та механізм його практичної реалізації з урахуванням можливого диспаритету цін в галузі, що сприятиме ідентифікації досягнутого рівня ефективності за коефіцієнтами ширини, насиченості, стійкості та оновлення асортименту продукції;

набули подальшого розвитку:

- систематизація категоріального змісту понять «витрати» та «затрати» з урахуванням особливостей їх формування, що дозволило ідентифікувати «витрати» як частину затрат, понесених в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, що призвело до зменшення активів або збільшення зобов'язань та розраховується одночасно із визначенням доходу, для отримання якого вони були здійснені, а «затрати» визначити як натурально-кількісне або грошове вираження використаних ресурсів для здійснення виробничої діяльності підприємства, що не зменшує капітал підприємства та не впливає на суму його доходу;
- аналітико-математичний інструментарій оцінки та прогнозування впливу витрат на економічну ефективність підприємств овочівництва, який доповнено використанням регресійного аналізу з поділом витрат на постійні й змінні, аналізом чутливості витрат та екстраполяційним моделюванням зміни питомої ваги елементів структури витрат;
- обґрунтування інструментів управління витратами підприємств овочівництва, серед яких виокремлено аутсорсинг логістичних функцій

при транспортуванні та зберіганні овочевої продукції спеціалізованими провайдерами.

4. Практичне значення роботи і використання результатів дослідження

Результати дослідження полягають у можливості їх прикладного застосування з метою окреслення пропозицій щодо управління витратами підприємств овочівництва, зокрема у частині розробки методики оцінки ефективності існуючого його рівня та обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення основних складових системи управління витратами підприємств галузі.

Результати дисертаційного дослідження щодо формування та управління витратами при виробництві овочевої продукції прийнято до впровадження Управлінням агропромислового розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації при розробці стратегії розвитку ринків продовольства в регіоні (довідка № 2357/9 від 06.02.2017 р.). Рекомендації та пропозиції автора щодо пріоритетних напрямів удосконалення системи управління витратами підприємств овочівництва прийнято до впровадження ФГ «Фамцов» Петриківського району Дніпропетровської області (довідка № 01-17 від 10.03.2017 р.), ФГ «Скорук М.А.» Томаківського району Дніпропетровської області (довідка № 52/3 від 31.03.2017 р.), ТОВ «Екофілд» Петриківського району Дніпропетровської області (довідка № 27-12/03 від 7.04.2017 р.), ТОВ «ВПК-АГРО» Магдалинівського району Дніпропетровської області (довідка № 33/15-07 від 12.04.2017 р.).

Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Дніпровського державного аграрно-економічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Антикризове управління», «Економіка підприємства», «Контролінг», «Управлінський облік» (довідка № 24-35/18 від 17.04.2017 р.).

5. Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи автором опубліковано у 24 одноосібних наукових працях загальним обсягом 6,33 друк. арк., у т.ч. 5 – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометрических баз (2,5 друк. арк.), 1 – у міжнародному науковому періодичному виданні, 1 – у колективній монографії, 17 – у інших наукових виданнях. Ознайомлення з публікаціями автора дозволяє стверджувати, що вони відповідають змісту дисертаційної роботи та автoreферату, а вимоги щодо оприлюднення у відкритому друку основних наукових положень дослідження, винесених на захист, дотримано.

6. Ідентичність змісту автoreферату та основних положень дисертації

Автoreферат містить загальну характеристику дисертаційної роботи, основний зміст роботи у розрізі трьох розділів, висновки, список опублікованих праць за темою дисертації та анотації. Зміст автoreферату відповідає основним положення дисертації. Висновки та рекомендації, опубліковані в наукових працях і автoreфераті, відрізняються деталізацією викладу, але у сутністному відношенні є ідентичними.

7. Дискусійні питання та зауваження

Не дивлячись на достатньо високий науковий рівень виконання дослідження та подання його результатів у дисертації, остання містить окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Враховуючи визначені автором об'єкт та предмет дослідження, назва підрозділу 1.3. повинна містити прив'язку саме до підприємств овочівництва, оскільки особливості формування їх витрат відрізняються від підприємств тваринництва, які також відносяться до сільськогосподарських.

2. У роботі автором приділено увагу особливостям формування витрат сільськогосподарських підприємств, які розкриті теоретично (с. 53-

57). На наш погляд, в аналітичній частині роботи доцільно було б звернути увагу на ризики, що пов'язані із сезонністю виробництва, враховуючи галузеві особливості вирощування овочів та розрахувати можливі втрати від них.

3. В роботі автором розглядаються елементи та статті витрат, тому вважаємо доцільним в табл. 1.3. здійснити їх чітке розмежування, адже ці поняття не ідентичні (с. 64).

4. Для задоволення потреб планування, як однієї із функцій запропонованої концептуальної системи управління витратами, автором здійснено прогнозування структури витрат виробництва овочів відкритого ґрунту підприємств Дніпропетровської області за допомогою екстраполяційного моделювання (с. 93). Залежно від особливостей зміни рівнів у рядах динаміки методи екстраполяції можуть бути простими і складними, тому доцільно було б надати обґрунтування вибору методів дослідження.

5. В першому розділі автором запропоновано розробку технологічних карт, як одного із заходів удосконалення управління витратами при вирощуванні овочів відкритого ґрунту, але при розробці бюджетів витрат та маржинальної калькуляції пропорційно-zmінних витрат були враховані вже раніше існуючі на підприємстві технологічні карти, що на нашу думку є недоречним.

6. При здійсненні оптимізації асортименту продукції досліджуваних підприємств овочівництва Дніпропетровської області автором запропоновано алгоритм, де цільова функція – дисконтований сумарний чистий прибуток, – повинна одержати максимальне значення (с. 138-151). На нашу думку, при розрахунках доцільно було б взяти до уваги елементи бенчмаркінгу, як основу вартості асортиментного портфеля овочів відкритого ґрунту та порівняти ціни на власну продукцію з цінами потенційних конкурентів.

7. В роботі зустрічаються помилки технічного характеру.

Разом з тим, вказані зауваження не змінюють позитивної оцінки дисертаційної роботи, а лише підтверджують складність досліджуваної проблеми.

8. Загальні висновки

За формою, змістом і обґрунтуванням висновків дисертаційна робота є кваліфікованим, виконаним на високому теоретичному та методологічному рівні дослідженням. Дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затверженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, що внесені постановами Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 656, від 30 грудня 2015 р. № 1159 та від 27 червня 2016 р. № 567. Тема, мета і зміст дисертації повністю відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Запорізький національний університет

А.В. Череп

Вчений секретар
Запорізького національного університету

В.П. Снєжко

